

INGLIZ TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'ZLASHTIRUVCHI SINFLARDA TESKARI YO'NALISH USULINING AHAMIYATI

Usmonova Sitora Hakimovna

Samarqand davlat Chet tillari instituti magistranti

Annotatsiya

Teskari yo'nalish - bu o'rganuvchilarning til sinfidagi faolligini va faoliyatini nazorat qilish usulidir. Ushbu maqolada men bu usulning pedagogik asoslarini keltirib va amaliyotning eng yaxshi ba'zi misollarini tasvirlab o'tdim. Shuningdek, maqolada mavjud bo'lgan turli xil vositalardan qanday foydalanishni boshlash va ularning imkoniyatlaridan o'rganuvchilaringiz bilan qanday qilib to'g'ri foydalanish bo'yicha bir qator amaliy tavsiyalar keltirildi. Ushbu maqola teskari yo'nalishning turlarini va ushbu tadqiqot ishtirokchilari nima uchun o'zlarining sinfdagi o'zaro muloqatida teskari yo'nalishdan foydalanganliklarini o'rganishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Diskurs tahlili, sinf suhbatlari, teskari yo'nalish, nutqiy teskari yo'nalish, nutqsiz teskari yo'nalish.

Tajribali o'qituvchilar doimiy ravishda tushunishni tekshiradilar va talabalar ishtirokini nazorat qiladilar. Tushunishni tekshirish, fikr-mulohazalarni izlash va kichik topshiriqlar o'quvchilarning darsga qanchalik jalb qilinganligi va mazmunni o'rganayotgani haqida fikr-mulohaza olish uchun qo'llaniladigan usullardan biridir. Mobil telefonlar va veb-sahifalardan foydalanish sohasidagi so'nggi o'zgarishlar ushbu jarayonni yanada kengaytiradi va o'qituvchilarga o'quv jarayonini kuzatishning qo'shimcha usullarini yaratdi. Ushbu usullar ko'pincha "teskari yo'nalish" yoki "auditoriya javobi" deb nomlanadi va o'rganishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi isbotlangan usullar hisoblanadi. Ushbu maqolada biz qaysi vositalar tillarni o'rgatishda qanday yordam berishi mumkinligini alohida ko'rib chiqamiz.

Ushbu hodisa tildan foydalanish tizimi va madaniyatidan qat'i nazar, odatda suhbatda yuzaga keladigan teskari yo'nalish deb ataladi. Teskari yo'nalish - bu tinglovchi tomonidan so'zlovchiga e'tibor, qiziqish va tushunishni bildirish uchun ishlab chiqarilgan usullardan biridir. U so'zlovchini bezovta qilmaydi, to'xtatmaydi va nutqdan to'xtashiga ta'sir qilmaydi. Og'zaki muloqot qisqa savol-javob va vizual xatti-harakatlar, masalan, imo-ishoralar, yuz ifodalaridan iborat bo'ladi. Suhbat kontekstida chet tili va ikkinchi til sifatida ingliz tilidagi teskari yo'nalish haqida ko'plab tadqiqotlar mavjud. Darhaqiqat, sinfxonadagi nutqda teskari yo'nalish bilan bog'liq bo'lgan ba'zi tadqiqotlarni keltirishimiz mumkin.

Chet tilini o'qitish konteksti sifatida ingliz tilining og'zaki nutqini o'rganish juda muhim, chunki o'qituvchilar va o'quvchilar o'zlarining sinfdagi o'zaro

munosabatlarida har doim tildan faol foydalanishadi. So'zlovchi gapirayotganda, tinglovchilar passiv tinglovchilar hisoblanadi. Biroq, ular bosh irg'ash, taabassumlar, ko'z qarashlari, hatto og'zaki javoblar kabi jim fikr bildirishlari mumkin. Bu ba'zan gapirilayotgan vaqtda so'zlovchini bezovta qilmaydi.

Uord va Tsukahara ingliz va yapon tillarida teskari yo'nalish javoblarining prosodik xususiyatlari haqida tadqiqot o'tkazdilar. Ular ingliz tilidagi teskari yo'nalish javoblari *ha, uh-uh, hm, to'g'ri va yaxshi, un va hai* esa yapon tilidagi teskari yo'nalish usuli javoblari ekanligini aniqladilar. Bundan tashqari, ular so'zlar, iboralar va kulgi, yo'tal va hidlash kabi leksik bo'lmagan ovoqli tovushlar kabi leksik element teskari yo'nalish javoblarining ikkinchi xususiyati sifatida tasniflanganligini ta'kidladilar.

Xaynts esa teskari yo'nalish usulining javoblarini tahlil qildi, chunki ikki tilli so'zlovchilar suhbatidagi strategik javoblar teskari yo'nalish usulining xususiyatlarini topdi; og'zaki va og'zaki bo'lmagan teskari yo'nalish.

Ushbu maqola o'qituvchi va uning o'quvchilari o'rtasidagi xorijiy til sinfidagi o'zaro aloqaning teskari yo'nalish usulidan foydalanish bo'yicha tadqiqotiga qaratilgan. Teskari yo'nalish usullarining turlarini va nima uchun ular o'zlarining sinfdagi o'zaro muloqatida ushbu usullardan foydalanganliklarini aniqlash uchun keys-tadqiqot yondashuvidan foydalanildi. Bundan tashqari, kuzatish va suhbat orqali ma'lumotlar bir nechta manbalardan to'plangan. Kuzatish va suhbatni o'tkazishda tadqiqotchi kuzatish va suhbat bo'yicha qo'llanmalardan foydalangan. Tadqiqotchi Pipek o'z tadqiqotida teskari yo'nalish turlarini ishlab chiqdi, ya'ni nutqiy teskari yo'nalish va nutqsiz teskari yo'nalish. Nihoyat, ma'lumotlar kontent tahlili yordamida tahlil qilindi, chunki unda taqdim etilgan sifatli ma'lumotlarni tahlil qilish tartib-qoidalari mavjud.

Sinfxonadagi o'zaro muloqatlarda ishtirokchilar tomonidan ishlatiladigan teskari yo'nalish turlari asosan nutqiy teskari yo'nalish va nutqsiz teskari yo'nalish edi. Nutqiy teskari yo'nalish so'zlardan, iboralardan, gaplardan va tovushlardan iborat bo'lsa, nutqsiz teskari yo'nalish tabassumning yuz ifodalari, imo-ishora signallari va ko'z harakatlari orqali ifodalanadi.

Ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishda teskari yo'nalish usuli mavjudligini tushunish orqali ushbu tadqiqot, xususan, ta'lim konteksti uchun biroz hissa qo'shishi kutiladi. O'qituvchilar bu usul orqali muloqot va o'zaro ta'sirni faol, mazmunli va samarali ushlab turishi va o'quvchilarning sinfxonadagi o'zaro muloqatida nutq so'zlash tashabbusini yaratishi mumkin. Talabalarga ingliz tili sinfidagi o'zaro munosabatlardagi teskari yo'nalish usullarini tushunish tavfsiya etiladi. Natijada, ishtirokchilar o'rtasidagi muloqot va o'zaro ta'sir to'g'ri tushuniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. R. Carter and M. McCarthy, *Exploring Spoken English*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
2. L. Shelley and F. Gonzales, “Backchanneling: Function of backchanneling and L1 effects on backchanneling in L2,” *Linguist. Portfolios*, vol. 2, pp. 1–13, 2013.
3. V. Yngve, “On getting a word in edgewise,” in *The Sixth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*, 1970, pp. 567–577.
4. H. Z. Li, Y. Cui, and Z. Wang, “Backchannels responses and enjoyment of the conversation: The more does not necessarily mean the better,” *Int. J. Psychol. Stud.*, 2010.
5. D. Knight, “A multi-modal corpus approach to the analysis of backchanneling behavior,” *The University of Nottingham*, 2009.
6. N. Ward and W. Tsukahara, “Prosodic feature which cue backchannel responses in English and Japanese,” *J. Pragmat.*, vol. 23, pp. 1177–1207, 2000.
7. B. Heinz, “Backchannels responses as strategic responses in bilingual speakers’ conversations,” *The University of Nottingham*, 2003.
8. R. L. Lammi, “Backchannels and repetition in ELF in a hairdressing setting,” *Helsinki English Stud.*, vol. 6, pp. 118–131, 2010.